

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/51490,Miedzynarodowa-konferencja-naukowa-Niemieckie-i-sowieckie-ustawodawstwo-wobec-Po.html>
02.03.2026, 17:50

Strona znajduje się w archiwum.

Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Pan
dr Dariusz Rogut
Dyrektor
Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej
w Łodzi

Warszawa, 4 maja 2018 r.

Szanowny Panie Dyrektore,

serdecznie dziękuję za zaproszenie na międzynarodową konferencję naukową „Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945”. Nie mogę wziąć w niej udziału, pragnę tą drogą podziękować organizatorom i prelegentom za podjęcie tego ważnego zagadnienia.

Obecnie w publicznych przekazach często poruszany jest temat II wojny światowej, jednak rzadko mówi się o jednym z jej aspektów - o systemie prawnym obowiązującym na podległych przez okupantów ziemiach polskich. Od pierwszych dni wojny najcięższy stosowali wobec obywateli Rzeczypospolitej politykę o niezwykle represyjnym charakterze. Polacy mieli zostać przekształceni w społeczność pozbawioną tożsamości narodowej i kulturowej, zaś szczególnie nacisk - zarówno Niemcy jak i Rosjanie - kładli na eksterminację inteligencji. Natomiast w nazistowskich planach narodzić się miały ułaskawione, a nie unicestwione.

Mimo upływu lat wciąż szkodzą dokumenty i wytyczne, które były podwaliną stworzenia mechanizmów stojących za okrucieństwem okupantów wobec ludności cywilnej oraz żołnierzy. Prawo, które w założeniach ma służyć dobru wszystkich ludzi, zwróciło się przeciwko człowiekowi. Wiedza o totalitarnych systemach powinna być jak najszerzej rozpowszechniana, by czas nienawiści i zagłady nigdy się już nie powtórzył, a nauka nie służyła złu, lecz dobru jednostki.

Przekonany jestem, że spotkanie to stanie się forum wymiany opinii, a także prezentacją najnowszych naukowych badań. Życzę inspirujących dyskusji, zaś słuchaczom wielu refleksji.

Z wyrazami szacunku

Marek Kuchciński

Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Pan
dr Dariusz Rogut
Dyrektor
Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej
w Łodzi

Warszawa, 4 maja 2018 r.

Szanowny Panie Dyrektore,

serdecznie dziękuję za zaproszenie na międzynarodową konferencję naukową „Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945”. Nie mogę wziąć w niej udziału, pragnę tą drogą podziękować organizatorom i prelegentom za podjęcie tego ważnego zagadnienia.

Obecnie w publicznych przekazach często poruszany jest temat II wojny światowej, jednak rzadko mówi się o jednym z jej aspektów - o systemie prawnym obowiązującym na podległych przez okupantów ziemiach polskich. Od pierwszych dni wojny najcięższy stosowali wobec obywateli Rzeczypospolitej politykę o niezwykle represyjnym charakterze. Polacy mieli zostać przekształceni w społeczność pozbawioną tożsamości narodowej i kulturowej, zaś szczególnie nacisk - zarówno Niemcy jak i Rosjanie - kładli na eksterminację inteligencji. Natomiast w nazistowskich planach narodzić się miały ułaskawione, a nie unicestwione.

Mimo upływu lat wciąż szkodzą dokumenty i wytyczne, które były podwaliną stworzenia mechanizmów stojących za okrucieństwem okupantów wobec ludności cywilnej oraz żołnierzy. Prawo, które w założeniach ma służyć dobru wszystkich ludzi, zwróciło się przeciwko człowiekowi. Wiedza o totalitarnych systemach powinna być jak najszerzej rozpowszechniana, by czas nienawiści i zagłady nigdy się już nie powtórzył, a nauka nie służyła złu, lecz dobru jednostki.

Przekonany jestem, że spotkanie to stanie się forum wymiany opinii, a także prezentacją najnowszych naukowych badań. Życzę inspirujących dyskusji, zaś słuchaczom wielu refleksji.

Z wyrazami szacunku

Marek Kuchciński

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA
Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo
wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945

21-22 maja 2018 r.
Sala konferencyjna hotelu „Ambasador”
al. marsz. Józefa Piłsudskiego 29, Łódź
(wejście od ul. Kiłińskiego 145)

21 maja (poniedziałek)

Dr h.c. Wł. Dzierżewski
Doktor Honoris Causa Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi
Prof. Krzysztof Mazur
Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie
Dr hab. Janusz Wróbel
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Dr hab. Grzegorz Bercowski
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Dr Andrzej Wicher
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Dr Andrzej Bąk
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Prof. Dariusz Rogut
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Prof. Robert Kopytkowski
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi

22 maja (wtorek)

Prof. Aleksander Rogowski
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Prof. Aleksandra Zacharczuk
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Dr hab. Stanisław Kulczyński
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Dr Anna Stępień
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Prof. Ewa Makarewicz
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Dr Dariusz Rogut
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Dr Oskar Szwed
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie

21-22 maja 2018 r.
Sala konferencyjna hotelu „Ambasador”
al. marsz. Józefa Piłsudskiego 29, Łódź
(wejście od ul. Kiłińskiego 145)

21 maja (poniedziałek)

Dr h.c. Wł. Dzierżewski
Doktor Honoris Causa Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi
Prof. Krzysztof Mazur
Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie
Dr hab. Janusz Wróbel
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Dr hab. Grzegorz Bercowski
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Dr Andrzej Wicher
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Dr Andrzej Bąk
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Prof. Dariusz Rogut
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi
Prof. Robert Kopytkowski
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi

22 maja (wtorek)

Prof. Aleksander Rogowski
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Prof. Aleksandra Zacharczuk
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Dr hab. Stanisław Kulczyński
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Dr Anna Stępień
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Prof. Ewa Makarewicz
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Dr Dariusz Rogut
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie
Dr Oskar Szwed
Instytut Historii i Kultury Politycznej w Warszawie

Międzynarodowa konferencja naukowa „Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945” - Łódź, 21-22 maja 2018

21.05.2018

W dniach 21-22 maja 2018 r. w sali konferencyjnej hotelu Ambasador w Łodzi staraniem łódzkiego IPN toczyły się obrady międzynarodowej konferencji naukowej „Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945”. List do uczestników uroczystości skierował m.in. Marszałek Sejmu Marek Kuchciński. – Prawo, które w założeniach ma służyć dobru wszystkich ludzi, zwróciło się przeciw człowiekowi. Wiedza o totalitarnych systemach powinna być jak najszerzej rozpowszechniana, by czas nienawiści i zagłady nigdy się już nie powtórzył, a nauka nie służyła złu, lecz dobru jednostki – czytam w nim.

Dr Dariusz Rogut, dyrektor Oddziału IPN w Łodzi, odczytał na wstępie konferencji list Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, w którym przypominał, że obydwa państwa totalitarne,

wprowadzając w życie postanowienia paktu Ribbentrop-Mołotow z 23 sierpnia 1939 r., przystąpiły do tworzenia opresyjnego ustawodawstwa, szczegółowo określającego ramy funkcjonowania Polaków i obywateli polskich w warunkach okupacyjnych z lat 1939-1945. Efektem tych działań były masowe represje, przybierające coraz to brutalniejsze formy i obejmujące swym zakresem gwałtownie rosnącą liczbę ofiar.

Zakres prześladowań w pełni uprawnia do stosowania pojęcia ludobójstwa, tak w odniesieniu do okupacji niemieckiej, jak i sowieckiej.

Zagadnieniem kluczowym dla zilustrowania działań administracji niemieckiej jest kwestia traktowania przez okupanta ludności żydowskiej, mająca w ówczesnych realiach decydujący wpływ na kształt relacji polsko-żydowskich i m.in. poważnie ograniczająca możliwości udzielenia przez Polaków pomocy osobom narodowości żydowskiej. Interesujące będzie również zestawienie realiów panujących na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i na terenie Generalnego Gubernatorstwa.

Drugi dzień obrad poświęcony został przedstawieniu szerokiego spectrum prześladowań stosowanych przez władze sowieckie, w tym działalności „wymiaru sprawiedliwości”.

W konferencji wzięli udział badacze m.in. z Niemiec, Polski i Rosji.

Ilustracją konferencji były wybrane panele dwóch wystaw Oddziału IPN w Łodzi: [„Zbrodnie niemieckie na ziemi łódzkiej w czasie II wojny światowej”](#) oraz [„Ocaleni z »niehumanitarnej ziemi«. Losy uchodźstwa polskiego z ZSRS w latach 1942-1950”](#).

Wystąpienia:

21 maja

- dr h.c. UŁ Dieter Schenk (były dyrektor Federalnego Urzędu Kryminalnego RFN)
Zniszczenie polskiej inteligencji jako forma ludobójstwa
- prof. Bogdan Musiał (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie)
Penalizacja pomocy Żydom. Niemieckie ustawodawstwo okupacyjne w Generalnym Gubernatorstwie

Zapis wideo panelu pierwszego

- dr hab. Janusz Wróbel (Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi)
Niemiecki system prawny jako narzędzie polityki depopulacyjnej na tzw. ziemiach wcielonych do Rzeszy w latach 1939-1945
- dr hab. Grzegorz Berendt (Uniwersytet Gdański/Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku)
Przepisy regulujące konfiskatę rezerw finansowych Żydów w Generalnym Gubernatorstwie
- dr Arūnas Bubnys (Centrum Badania Ludobójstwa i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy w Wilnie)
Holokaust Żydów polskich w Wilnie

Zapis wideo panelu drugiego

- mgr Dorota Siepracka (Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi)
Przyczynek do badań nad orzecznictwem sądów niemieckich w okupowanej Polsce 1939-1945. Sprawy dotyczące kontaktów polsko-żydowskich w Łodzi
- prok. Robert Kopydłowski (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie)

*Stosowanie represyjnych przepisów ustawodawstwa niemieckiego i sowieckiego na przykładach
wybranych śledztw*

- dr Oleh Sawczuk (Łucki Narodowy Uniwersytet Techniczny)
Przesiedlenia Polaków i Ukraińców w latach 1944-1945 według aktów normatywnych ZSRS

Zapis wideo panelu trzeciego

22 maja

- dr Wojciech Wichert (Instytut Pamięci Narodowej w Szczecinie)
*Rozporządzenie z 4 grudnia 1941 r. o prawie karnym dla Polaków i Żydów na wcielonych do
Rzeszy ziemiach wschodnich (Polenstrafrechtsverordnung)*
- prof. Aleksander Riepiniecki (Państwowy Uniwersytet Społeczno-Pedagogiczny w Samarze)
*Artykuł 58 kodeksu karnego RFSRS i jego zastosowanie w represyjnym systemie w latach
1937-1945*

Zapis wideo panelu czwartego

- prof. Aleksiej Zacharczenko (Moskiewski Uniwersytet Pedagogiczny - Filia w Samarze)
*Kodeks karny RFSRS i praktyki represyjne wobec Polaków i obywateli polskich w latach
1937-1945*
- dr hab. Sławomir Kalbarczyk (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie)
*Sowieckie instytucje »wymiaru sprawiedliwości« i ich udział w represjach wobec obywateli
polskich w latach II wojny światowej. Zarys problematyki*

Zapis wideo panelu piątego

- prof. Ēriks Jēkabsons (Uniwersytet Łotwy w Rydze)
Represje sowieckie w okupowanej Łotwie w latach 1940-1941: przypadek Polaków
- dr Dariusz Rogut (Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi/Akademia Sztuki Wojennej w
Rembertowie)
*„Lex retro non agit” a sowiecka rzeczywistość prawna. Wyroki Kolegium Specjalnego NKWD
wobec aresztowanych w Wilnie oficerów Wojska Polskiego w latach 1940-1941*

Zapis wideo panelu szóstego

Wypowiedź dr. Dariusz Roguta, dyrektora Oddziału IPN w Łodzi

Wypowiedź Posła na Sejm RP Waldemara Budy

Wypowiedź prof. Ēriksa Jēkabsonsa (Uniwersytet Łotwy w Rydze)

Wypowiedź Aleksieja Zacharczenko z Moskiewskiego Uniwersytetu Pedagogicznego

foto: Marzena Kumosińska

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)